

La fi de la Segona Guerra Mundial

El dia 7 de maig, ara fa seixanta anys, pocs dies després que Hitler s'hagués suïcidat i que els russos entressin a Berlín, els principals oficials de l'exèrcit alemany signaven la rendició incondicional. A pesar de tot, davant la negativa del Japó a capitular, l'horror de la Segona Guerra Mundial es va haver d'allargar quatre mesos més.

El dia 2 de maig del 1945, ara fa seixanta anys. Berlín, la capital alemanya, era ocupada per l'exèrcit soviètic. Dos dies abans, Hitler, el principal responsable d'una de les matances més importants de la història de la humanitat, s'havia suïcidat a la seva cancelleria. Era el principi de la fi d'un malson que s'havia prolongat durant gairebé sis anys pels diversos fronts de guerra que, des del Pacífic fins al nord de l'Àfrica, passant per les estepes russes o les costes europees de l'Atlàntic, havia convertit aquella guerra en la més universal de la història. La victòria dels aliats sobre les forces de l'eix –bàsicament Alemanya, Itàlia i el Japó– havia estat extraordinàriament costosa. L'ofensiva inicial dels alemanys en tots els fronts d'Europa havia convertit l'exèrcit del Reich en una màquina de guerra que semblava invencible. Entre el setembre del 1939 i el juny del 1940 Hitler havia conquerit Dinamarca, Holanda, Bèlgica, Luxemburg, França i Noruega, l'a-

bril del 1941 havia ocupat Grècia i Iugoslàvia i el juny del mateix any havia iniciat l'operació Barba-roja i ocupava tot l'oest de la Unió Soviètica. Paral·lelament, el Japó –que havia signat amb Hitler i Mussolini el pacte Tripartit el setembre del 1940– prosseguia la seva expansió a l'Àsia, iniciada des del 1931 amb l'ocupació de la Xina i progressivament havia anat incorporant els territoris del Sud-est asiàtic, tot ocupant nombroses possessions europees i provocant, el 7 de desembre del 1941, la intervenció nord-americana a la guerra quan l'aviació japonesa va destruir la flota americana del Pacífic a Pearl Harbor.

El reequilibri de forces. La participació dels Estats Units d'Amèrica a la guerra al costat dels aliats va servir en part per equilibrar les forces entre ambdós bàndols. L'enorme potencial industrial dels nord-americans –que es va reflectir de seguida en l'equipament militar– va permetre anar compensant

progressivament l'hegemonia inicial de les forces de l'eix. I així, en el decurs de l'any 1943, sense que la situació estigués ni de bon tros prou clara, es van produir una sèrie d'esdeveniments militars enormement significatius. Al Pacífic, els japonesos van veure aturada finalment la seva ofensiva a l'Àsia. Al nord de l'Àfrica les tropes angloamericanes van posar fi a l'hegemonia alemanya de l'*Afrika Korps* del mariscal Rommel, i a partir del mes de maig del 1943 va desaparèixer la presència alemanya a la zona. Mentrestant, a Europa els aliats van aconseguir desembarcar a Sicília –el juliol del 1943–, cosa que va permetre fer el salt a la península, a partir del mes de setembre, i la lenta i progressiva conquesta d'Itàlia.

Però les victòries més significatives dels aliats van tenir lloc al front rus. La ciutat de Stalingrad, assetjada des del novembre del 1942, va ser la protagonista d'una de les batalles més cruentes de la guerra. Quan els reforços russos

Les conseqüències

Les conseqüències de la fi de la Segona Guerra Mundial foren molt nombroses des de tots els punts de mira. A banda dels morts, que algunes fonts situen en els 55 milions de persones –una xifra insòlita en qualsevol altre conflicte bèl·lic– i de les nombroses destrosses i pèrdues materials, d'avaluació impossible, la guerra va provocar una important modificació de les relacions internacionals. La Unió Soviètica va aparèixer com a primera potència mundial tot compartint l'hegemonia amb els Estats Units d'Amèrica. Aquesta doble hegemonia va acabar desembocant en el sistema bipolar i en la formació dels dos blocs antagonics que es van mantenir fins a la darrera dècada del segle XX. Mentrestant, es consagrava la decadència definitiva de l'hegemonia d'Europa en el context internacional. L'inici del procés descolonitzador i la desaparició definitiva dels grans imperis colonials europeus van acabar constatant la decadència europea. L'expansió del comunisme a l'Europa central i oriental i a l'Àsia fou una altra de les conseqüències derivades de la guerra.

Europa va conèixer, a més, modificacions territorials significatives: la Unió Soviètica va avançar les seves fronteres cap a Occident, i va incorporar, entre altres territoris, Estònia, Letònia i Lituània, la meitat de Polònia i dues terceres parts de la Prússia oriental. La frontera occidental de Polònia va avançar també cap a l'oest fins als rius Oder i Neisse, i incorporà territoris alemanys com Pomerània, Brandenburg o Silèsia. Itàlia va perdre la península d'Ístria, que va passar a Iugoslàvia, i les illes del Dodecanès, que es va annexionar Grècia. Alemanya, la gran derrotada, i Àustria foren ocupades militarment, i el seu territori, com la seva capital, Berlín, fou repartit entre l'URSS, els Estats Units, Gran Bretanya i França. Àustria va firmar la pau i va recuperar la integritat territorial el 15 de maig del 1955, però Alemanya havia d'esperar encara moltes dècades –fins a la reunificació el 1990– per veure superades les conseqüències de la Segona Guerra Mundial, que Hitler havia provocat.

van arribar a la ciutat, bona part dels seus barris i carrers havien estat ocupats ja pels alemanys, però van aconseguir trencar l'exèrcit alemany en dues bosses, rodejar-lo i obligar-lo a capítular el 2 de febrer del 1943. Uns 90.000 soldats alemanys queien presoners. Però més enllà del fet que Stalingrad fou la primera derrota alemanya a la guerra, el seu impacte en la moral resistent dels russos va ser immens i va possibilitar una contraofensiva en tot el front rus que en el que quedava d'any va aconseguir fer recular els alemanys de les seves posicions. El sobreesforç rus en la guerra, que ben aviat va ser conegut com a gran guerra patriòtica, va acabar sent una altra de les claus de la victòria aliada.

A partir de les acaballes de l'any 1943 es va anar produint un replegament alemany gairebé en tots els fronts. A Rússia, a començament del 1944, l'Exèrcit Roig va aconseguir aixecar el setge de Leningrad, que durava des del 1941, i després de foragitar els alemanys més

enllà de les fronteres de la Unió Soviètica, va prosseguir la contraofensiva per Finlàndia, Romania i Bulgària. A Itàlia, en canvi, l'avanç dels aliats va ser molt més lent. Entre altres raons perquè els nord-americans mai no van considerar fonamental el front italià iniciat des del sud. I aquest fet, juntament amb l'aferrissada resistència alemanya –com la que es va produir a Monte Cassino–, explica la lentitud dels avanços aliats. Roma no va ser alliberada fins a començament de juny del 1944, Pisa i Florència ho foren, respectivament, els mesos de juliol i agost, però al nord d'Itàlia els alemanys van resistir fins a la fi de la guerra, ja l'any 1945. Als Balcanes, per la seva banda, els alemanys iniciaren l'evacuació de les illes gregues a partir del mes d'agost del 1944, arran de les dificultats d'avituallament, i a començament de novembre del 1944 havien abandonat també la Grècia continental.

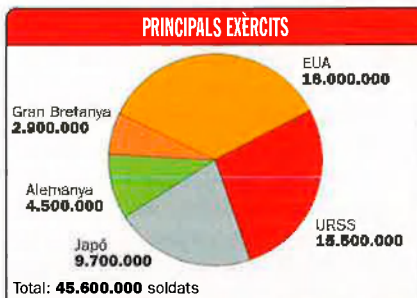
Mentre Albània era evacuada a final d'octubre, a Iugoslàvia les tropes

MORTALITAT	
Morts durant la Segona Guerra Mundial:	55.000.000
Ferits durant la Segona Guerra Mundial:	35.000.000
Desapareguts durant la Segona Guerra Mundial:	3.000.000

PRINCIPALS CAUSES DE MORT DE CIVILS DURANT LA SEGONA GUERRA MUNDIAL	
Deportació a camps de treball i de concentració, desplaçaments forçats i migracions:	30.000.000
Holocaust:	6.000.000
Bombardejis:	1.500.000

ELS CAMPS DE CONCENTRACIÓ I EXTERMINI I LA SOLUCIÓ FINAL	
6.000.000 de persones, la majoria jueus, van morir en els camps de concentració i extermini del Tercer Reich. El Govern alemany aplicà decididament un programa meticulós d'extermini –la solució final–, després de la reunió d'alt nivell mantinguda a Wannsee el 20 de gener de 1942. El Reich bastí més de 400 camps de concentració i extermini, els principals dels quals foren: Auschwitz, Mauthausen, Dachau, Buchenwald, Treblinka, Sabibor, Majdanec i Belzec.	

MORTS			
Països	Militars	Civils	Total
URSS	12.000.000	17.000.000	29.000.000
Polònia	597.000	5.860.000	6.457.000
Alemanya	3.250.000	2.440.000	5.690.000
Xina			2.500.000
Japó			2.000.000
Ex-Iugoslàvia	305.000	1.350.000	1.655.000
Romania	450.000	465.000	915.000
Hongria	200.000	600.000	800.000
França	245.000	350.000	595.000
Itàlia	380.000	153.000	533.000
Regne Unit	403.000	92.700	495.000
EUA	407.000	6.000	413.000
Txèquia	7.000	315.000	322.000
Països Baixos	13.700	236.000	249.000
Grècia	19.000	140.000	159.000
Bèlgica	76.000	23.000	99.000
Finlàndia	52.000	10.000	62.000
Bulgària			50.000
Austràlia			30.000
Albània			20.000
Nova Zelanda			11.625
Noruega			10.000
Sud-àfrica			9.000
Etiòpia			5.000
Dinamarca	1.800	2.000	3.800
Brasil			1.200
Morts en el bàndol aliat			44.000.000
Morts en el bàndol de l'eix			11.000.000

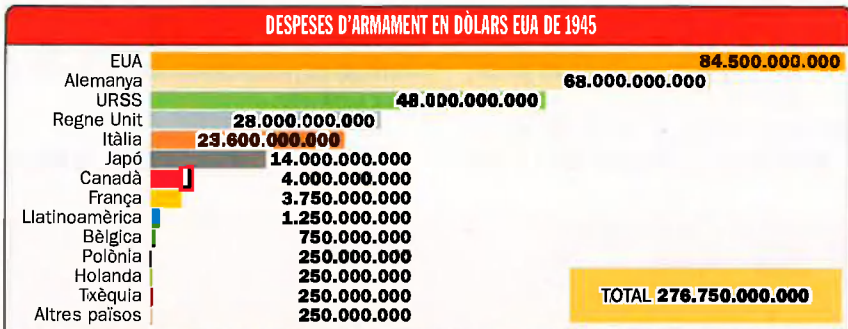
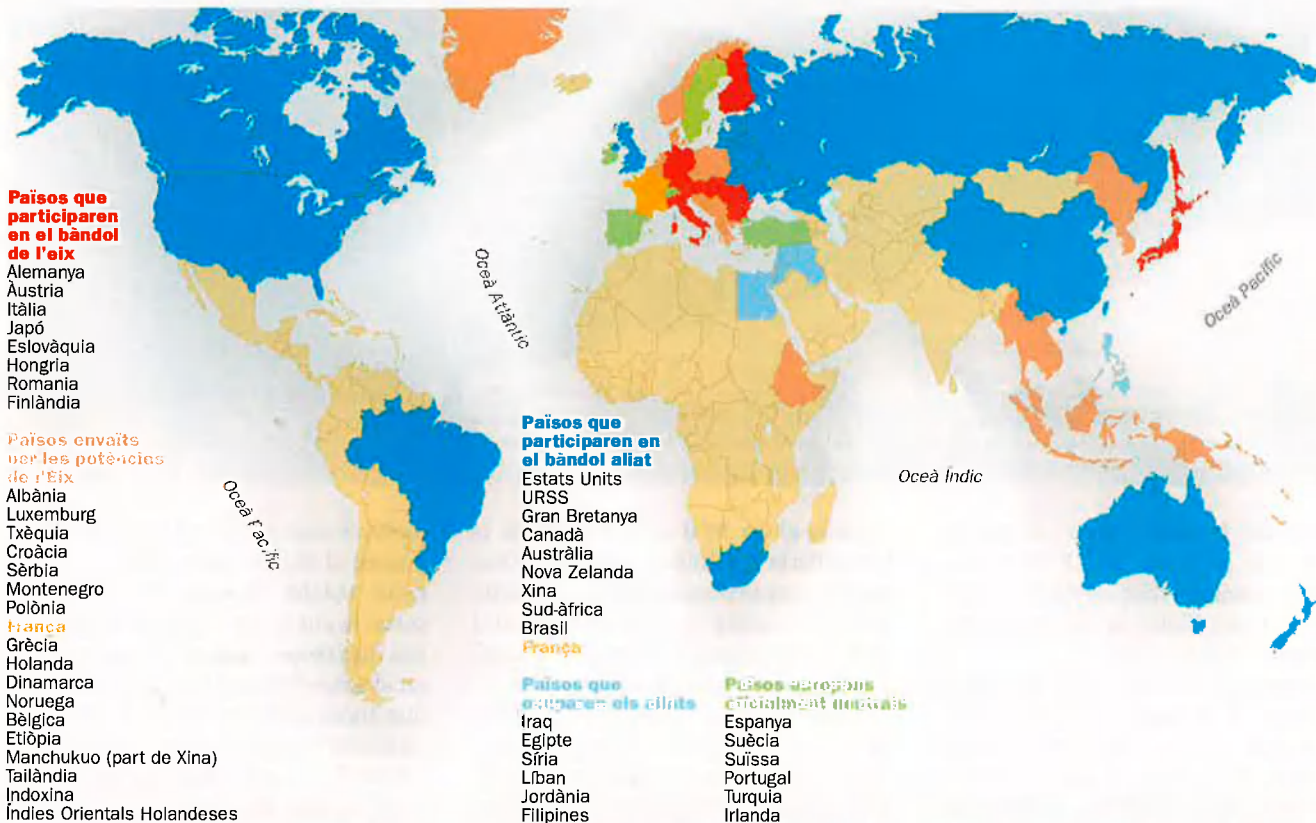

LA GUERRA AL MAR. Principals vaixells enfonsats					
	ALEMANYA	GRAN BRETANYA	ITALIA	EUA	URSS
Portaavions	-	9	-	11	-
Cuirassats	4	5	2	2	-
Creuers	9	29	15	10	2
Destruïdors	53	142	99	82	34
Submarins	994	75	116	52	95
TOTAL	1.060	260	232	157	131

soviètiques i l'exèrcit partisà de Tito s'emparaven de Belgrad.

La progressiva victòria aliada. La gran operació aliada de l'any 1944 va ser, però, el desembarcament de

La Segona Guerra Mundial en dades

LA BOMBA ATÒMICA

6 d'agost de 1945. La primera bomba atòmica cau sobre Hiroshima i provoca la mort immediata de més de 100.000 persones i causa més de 100.000 ferits. Una segona bomba, llançada el 9 d'agost sobre Nagasaki, ocasiona 60.000 morts i 80.000 ferits.

Normandia, que els aliats havien preparat minuciosament per aconseguir la derrota final de Hitler. Sota la direcció del general Eisenhower, el dia 6 de juny, el dia D, es posava en funcionament l'operació Overlord, el desem-

barcament de 250.000 soldats entre Cherburg i Caen, que durant les primeres setmanes foren aturats per la resistència alemanya a la línia de la costa. No va ser fins a mitjan mes d'agost, i quan els aliats havien aconseguit des-

embarcar més d'un milió de soldats, que els alemanys, finalment, es van anar replgant. La insurrecció general, declarada per la resistència francesa, i un nou desembarcament aliat a la Provença, el dia 15 d'agost, van acabar

EL TEMPS

Desmarcament de tropes a la Normandia, el 6 de juny de 1944. Aquesta ofensiva marca el principi de la fi de l'exèrcit alemany, el resultat també pel front oriental. Especialment aferrissada va ser la resistència alemanya a Stalín. -foto de la dreta-

provocant la desbandada alemanya. París era alliberat el 25 d'agost i poques setmanes després França i Bèlgica es veien lliures de les tropes alemanyes.

A començament del 1945 la situació de l'exèrcit alemany era desesperada, amenaçat, com es veia, per l'exèrcit soviètic, que avançava des de l'est, i pels britànics, canadencs i americans, que ho feien des de França. A partir d'aquests moments uns i altres van iniciar l'ocupació de territori alemany, i els soviètics arribaven a les portes de Berlín el dia 24 d'abril. Enfront d'aquesta situació, Hitler va optar per suï-

cidar-se el dia 30 d'abril a la sen de la Cancelleria del Reich, i dos dies després les tropes russes entraven a Berlín. El dia 7 de maig els caps de l'exèrcit i de la flota alemanya firmaven la capitulació sense condicions.

La guerra encara continuava al Pacífic, on els japonesos es negaven a capitular, malgrat que a començament del 1945 havien hagut d'abandonar les Illes Filipines i Birmània i la seva resistència esdevenia extraordinàriament difícil. Davant d'aquesta situació, el president nord-americà Truman, que el mes d'abril havia substituït el difunt president Roosevelt, va adoptar una de les

mesures més problemàtiques de tota la guerra: el dia 6 d'agost llançava la primera bomba atòmica de la història sobre la ciutat japonesa d'Hiroshima, i tres dies després repetia la mateixa operació sobre Nagasaki. El resultat immediat foren 230.000 morts. El dia 2 de setembre el Japó signava la capitulació a bord del vaixell Missouri, ancorat a la badia de Tòquio. Quan el dia 24 d'octubre del 1945 les tropes japoneses capitulaven a la Xina, la Segona Guerra Mundial es podia considerar definitivament acabada.

Pelai Pagès i Blanch

La nova reorganització del món

Sovint hom ha considerat que la nova reorganització del món sorgida de la fi de la Guerra Mundial es va decidir, bàsicament, a les conferències internacionals de Jalta, a la península de Crimea, i de Potsdam. Dues trobades que es van celebrar, respectivament, durant els mesos de febrer i de juliol i agost del 1945 i que van reunir Churchill, per la Gran Bretanya, Stalin, per la Unió Soviètica, i Roosevelt i Truman, pels Estats Units. Prèviament, mentre va durar la guerra, s'havien celebrat altres conferències interaliades, però les més decisives foren les darreres. A Jalta, a la conferència celebrada quan la victòria aliada semblava irreversible, es van establir les respectives zones d'influència que els aliats ocuparien després de la guerra, i tot i que Churchill i Roosevelt van aplicar una estratègia que passava per "salvar Europa del bolxevisme", no van evitar que Polònia, Hongria, Romania, Bulgària i Iugoslàvia i, al capdavant i contra tot pronòstic, també Txecoslovàquia, quedessin sota l'òrbita soviètica. És cert que els britànics van evitar que

Grècia caigués sota el control dels russos, però al cap i a la fi aquests van aconseguir eixamplar la seva influència fins al cor mateix de la vella Europa.

La conferència de Potsdam es va celebrar un cop la derrota alemanya s'havia consumat, però només Stalin va repetir. Truman va substituir a la taula de negociacions el difunt Roosevelt, mentre que Churchill va haver d'abandonar la conferència per donar pas al laborista Clement Atlee, que l'havia derrotat en les eleccions. A Potsdam, finalment, es va aprovar l'estatut de la nova Alemanya ocupada, que seria gestionada per un consell aliat de control, mentre s'acabaven de decidir aspectes secundaris que ja s'havien embastat en les conferències prèvies. Després de Potsdam encara van passar deu anys fins que es va tornar a reunir una nova conferència que agrupés els caps d'estat i de govern de les grans potències vencedores a la guerra. I és que el clima conciliador i optimista d'aquests anys va acabar desapareixent quan, poc temps després, va esclatar la guerra Freda.